

Ifjúságkutatás '98 - Ercsi

A kutatási eredmények összefoglalása

-jelen dokumentum a teljes kutatási beszámoló rövidített változata-

1999. január

1. Az adatok forrása

Az ercsi ifjúságkutatás során többféle empirikus adatgyűjtési módszert választottunk. A kutatási program első lépéseként a 14-24 éves korosztály körében kérdőíves adatfelvételt végeztünk (survey). A program második szakaszában fókuszcsoporthoz tartozó interjúk keretében az ifjúsággal foglalkozó szakemberek véleménye alapján kerültek feltárásra az ifjúsági problémák és a probléma megoldásába bevonható erőforrások. A harmadik fázisban ismételtén egy kérdőíves vizsgáltra kerül sor, az ifjúsággal foglalkozó intézményeket, szervezeteket kérdeztük szolgáltatásaikról, klienseikről, kapcsolat és viszonyrendszerükről.

A kérdőíves adatfelvétel célja az volt, hogy általános képet kapjunk a fiatalok szociális problémáiról (munkanélküliség, család, kallódás), az egészséges lét kérdéseiről (mentálhigiéné, deviancia, fizikai egészség) az alapvető értékrendi, identitási kérdésekről, az iskola világához, valamint a közéleti szerepekhez való viszonyukról. Az általunk felkészített kérdezőbiztosok 485 ercsi fiatallal készítettek standard kérdőíves interjút 1998 őszén. A mintavételből fakadó kisebb eltéréseket az alapadatok szerinti súlyozással korrigáltuk. A mintavételi hiba nagysága +/- 2,6-4,5 százalék az adott kérdésre válaszolók számától függően. Ez azt jelenti, hogy az általunk mért eredmények legfeljebb ennyivel térnek el attól az eredménytől, amit akkor kapnánk, ha a településen minden fiatalt megkérdeztünk volna.

2. ÁLTALÁNOS DEMOGRÁFIAI HELYZETKÉP

Minden társadalomtudományi vizsgálódás alapvető demográfiai változója közé tartozik az életkor. A vizsgált korosztályban (14-24 év) a fiatalok 40 százaléka még fiatalkorú, többségük azonban jogilag már felnőtt. Az ercsi fiatalok 43 százalékának jelenlegi legmagasabb végzettsége nyolc általános, 31 százalékuk rendelkezik legalább érettségivel (a diplomások aránya 2 százalék). A szakmunkás végzettségű fiatalok a minta 26 százalékát alkotják. Természetesen ezeknél az arányoknál figyelembe kell venni, hogy a vizsgált korosztály 30 százaléka életkorából fakadóan sem érettségizhetett még le.

Ha az iskolai végzettséget a betöltött életkor dimenziójában tekintjük át, látható, hogy a 18-24 évesek között még mindig 18 százalék a maximum nyolc általános végzettséggel rendelkezők aránya. A teljesen felnőtt, 18-24 éves korosztályban a diplomások aránya 3 százalékra emelkedik.

A válaszolók neme szerinti összetétel megfelel a korcsoportra jellemző általános demográfiai helyzetnek, minimális fiú többlettel találkozhatunk, az ercsi fiatalok 52 százaléka fiú.

Ha a tanulók gazdasági státuszát a nem szerinti összetétel mentén vizsgáljuk - ahogy az várható volt - eltérés tapasztalható. Az aktívan dolgozó fiatalok magasabb arányban vannak a fiúk között (44 százalék), míg a lányok körében a nem dolgozók vannak többen. 42 százalék tanul közülük, s a gyesen lévő 13 százaléknyi válaszadó is növeli a gazdaságilag inaktív lányok arányát. A munkanélküliek egyenlő arányban (7-8 százalék) fordulnak elő a fiúk és a lányok között.

Ercsiben a fiatalok 22 százalékának édesapja csak általános iskolát végzett, 45 százalékuk kitanult valamilyen szakmát, további 24 százalék édesapja le is érettségizett. A diplomás szülők aránya 9 százalék. A szülők képzettségi szintjét érdemes összevetni a gyermek jelenlegi legmagasabb iskolai végzettségével. A legtöbb felsőfokú végzettséggel rendelkező fiatal a diplomás családokból kerül ki. Az is jellemző, hogy a szakmunkás szülők 37 százalékának a gyereke is szakmunkás, s a képzetlen szülők gyerekei között jóval átlag feletti a maximum 8 osztályt végzett fiatalok aránya (65 százalék!). Mindezek alapján kísérletet tehetünk arra, hogy meghatározzuk a generációk közötti mobilitás irányát. A 18. éven felüli válaszadók iskolázottsága nyilván még nem minden esetben lezárt, de a tudás mobilitás értelmezéséhez felhasználható a hazai iskolarendszernek az a sajátossága, hogy a középiskolai végzettség erősen befolyásolja a későbbi tanulmányokat, illetve ezen keresztül az elért társadalmi státuszt. Immobilnak tekinthetjük azokat, akiknél a gyerek és a szülői helyzet megegyezik, felfelé mobilnak ha a gyerek helyzete jobb, s lefelé mobilnak, ha a gyerek helyzete rosszabb, mint a szülőké. Az ily módon értelmezett mobilitási csoportok teljes mintára vonatkozó megoszlása a következő: 50 százalék immobil, 19 százalék lefelé mobil, 31 százalék felfelé mobil.

Végezetül az általános demográfiai jellemzőknél el kell mondani, hogy az utóbbi nyolc évben a település lakossága folyamatosan nő, az emelkedés a települést pozitívan érintő dezurbanizációs folyamatnak és a természetes szaporodás csökkenő negatív tendenciájának egyaránt köszönhető. Jelenleg Ercsiben 8333 fő lakik. A lakosság 20 százaléka kiskorú, 6 százaléka fiatakorú, 74 százaléka jogilag felnőtt.

3. AZ ISKOLA VILÁGA

Azt kértük a tanulóktól, hogy az iskolákban folyó pedagógia, szakmai munkát 17 állítással való egyetértésük alapján egy négyfokú skálán értékeljék. Ezeket az értékeket mérleg-indexre számoltuk át (-100-+100). Az ercsi fiatalok a legnagyobb elégedettséget a pedagógusok szakmai felkészültségével kapcsolatban fogalmazták meg (+57 pont). Szintén magas, 40 pontos pozitív egyetértésről számoltak be azzal kapcsolatosan, hogy a tanárok szavára lehet-e adni, valamint mérsékeltebb, de egyértelműen pozitív annak megítélése is, hogy az iskola azt nyújtotta-e, amit ígért, valamint, hogy a tanárok betartják-e a házirend rájuk vonatkozó részeit. Pozitív, hogy nem jellemző a diákok túlterhelése, az órák túltartása valamint, hogy a diákokat megalázó helyzetbe hoznák a tanárok. Negatívum azonban, hogy a diákok jellemzően nem tartják be a házirendet, továbbá hogy az iskolában tanító pedagógusok nem ismerik be ha hibáznak, s azt sem lehet állítani, hogy partnerként tekintetnének tanítványaikra - legalábbis a fiatalok szerint.

A beérkezett válaszok alapján az eredeti 17 kérdés segítségével 4 összetett indexet szerkesztettünk. Az összesített mutatókról elmondható, hogy a legmagasabb elégedettséget relatíve a diákjogok kérdésében fogalmazták meg a diákok, mérleg indexen kifejezve +24 pont a mutató értéke. Csak egy-két ponttal alacsonyabb elégedettségről számolhatunk be az oktatás formai és tartalmi elemeinek értékelésénél. Az egyetlen mutató amely alig lépi át a 0 pontos elégedettségi határt a nevelési tevékenység értékelése.

Az életkor dimenziójában vizsgálva a kérdést jól kirajzolódó tendencia, hogy a 18 év felettiek értékelik a legkritikusabban a pedagógusok és az iskola munkáját.

Ha nominálisan kategorizáljuk a tanulmányi átlagokat, a diákok 5 százaléka minősült kimondottan gyenge tanulónak, további 39 százalékuk közepes eredményt elérőnek vallotta magát. Ennél jobb átlagot produkált a tanulók fele, 56 százaléka. Saját bevallásuk alapján jeles tanulmányi átlagot ért el minden ötödik diák. Ha a tanulmányi eredményeket a főbb demográfiai mutató mentén tekintjük át megállapítható, hogy a lányok, a még fiatakorúak (tehát többségükben jelenleg is tanuló) és a nagyobb családban élők magasabb tanulmányi átlagról vallottak. A tanulmányi átlagokat vizsgálva fel kell hívni a figyelmet arra a - pedagógusok által jól ismert - tényre, hogy a magasabb iskolai végzettséggel rendelkező szülő gyermeke, mivel több kulturális tőkével rendelkezik jobban meg tud felelni az iskolai elvárásoknak, s az iskolákat leginkább ők tudják "használni" céljaik elérésére. A gyenge és közepes tanulók többsége a maximum nyolc osztályt végzettek szülők gyermekei közül kerül ki.

Nagyrészt a tanulmányi eredmények függvényében merül fel a továbbtanulás kérdése. Az ercsi fiatalok 57 százaléka egyértelműen folytatni kívánja tanulmányait. Azok, akik nem akarnak továbbtanulni 53 százalékban már dolgoznak, 13 százalékuk munkanélküli, s 9 százalékuk gyesen van. Egyértelműen csak a tanulók 13 százaléka tekinti jelenlegi iskoláját az intézményes tanulás utolsó állomásának. Jól megfigyelhető, hogy a lányok magasabb arányban akarnak továbbtanulni, mint a valamivel gyengébb tanulmányi eredményt elérő fiúk. Az iskolai tanulmányok állami oktatási rendszeren belül való folytatásának legmeghatározóbb eleme a diák jelenlegi tanulmányi eredménye.

A kutatás során arra is rákérdeztünk, hogy az iskola milyen hatékonysággal tudja kialakítani az egyes készségeket. Leginkább az idegen nyelv ismeret, a képesítés megszerzése és a tanulmányok folytatására való törekvés kialakítása, valamint lakóhely értékeinek bemutatására való törekvés a jellemző az iskolákra az ercsi fiatalok szerint. Az állampolgári nevelés, a hazaszeret kialakítása, a közéleti aktivitás segítése és az egészséges kialakítása és a problémamegoldó képesség fejlesztése már csak közepesen jellemző.

4. EGÉSZSÉGMEGŐRZÉS

Adatfelvételünk során négy szempont szerint is közelítettük a fiatalok egészségügyi helyzetét. A körzeti orvosnál, fogorvosnál, tüdőszűrésen, illetve kórházban való megjelenés gyakorisága alapján is vizsgáltuk a kérdéskört.

A gyakori betegek között lényegesen nagyobb arányban (12 százalék) voltak a lányok. A fogorvosi szakrendelést felkeresők között is több a lány, egytizedük gyakran, további 55 százalékuk néha jár fogorvoshoz, ellentétben a fiúkkal, akiknek fele egyáltalán nem jár fogorvoshoz.

A tüdőszűrő vizsgálatokon gyakran megjelenők aránya a legalacsonyabb a vizsgált rendelési formák között, a lányok 63 százaléka néha, a fiúk 40 százaléka soha nem jár erre a vizsgálatra. Fontos megjegyezni, hogy a rendszeresen dohányzó fiatalok 42 százaléka nem jár el a tüdőszűrő vizsgálatra, ami fokozza az kóros egészségkárosodás esélyét.

A fiatalok egészségromlásának fontos okozója a korán kialakított egészségtelen életmód. Ebbe tartozik a káros szenvedélyeken kívül az életmódból adódó problémák köre is. Ezek között gyakran első helyen szerepel a helytelen, egészségtelen táplálkozás. Bár a megkérdezettek 58 százaléka azt állítja magáról, hogy naponta háromszor étkezik (15

százalék a kétszer, és 1 százalék a csak egyszer étkezők aránya) a mintába került fiatalok egynegyede saját bevallása szerint is rendszertelenül étkezik.

A legelterjedtebb testedzési mód az otthon, egyénileg végzett mozgás, ezt végzik a legmagasabb arányban naponta, hetente és havonta is. Erről a mozgásformáról csupán 35 százalék nyilatkozott úgy, hogy egyáltalán nem végzi. A második legelterjedtebb sportolási mód az iskolában tanórán kívüli sportolás. Ezzel a lehetőséggel heti rendszerességgel a megkérdezettek 22 százaléka él. Az egyesületekben sportolók fordulnak elő a legkevesebben (11 százalék) e korcsoport tagjai között. A vizsgált korcsoport tagjainak 16 százaléka soha, semmilyen formában nem sportol. Az önkormányzat támogatásával működő sportlétesítmények illetve sportolási lehetőségek: sportcsarnok küzdőtere, oktató medence, iskolai tornaterem, iskolai udvar, tornaszoba, Kinizsi labdarúgó pálya, bitumenes pálya, a Művelődési Ház udvarán kialakított kosár- és röplabda pálya. Megtalálhatók Ercsiben vállalkozók által üzemeltetett létesítmények is: Apolló kondi szalon, honvédségi pálya.

A vizsgált minta alapján megállapítható, hogy saját bevallásuk szerint a 14-24 éves korcsoport egynegyede rendszeresen, további 18 százaléka alkalmanként dohányzik. A megkérdezettek 36 százaléka nem dohányos ugyan, de már kipróbálta. Mindössze 22 százalék az aki még nem is próbálta. A rendszeres dohányzás elsősorban a fiúkra jellemző, míg a lányok 41 százalék a inkább csak a kipróbálásig jut el. A rendszeres dohányosok közül is kiemelkednek a szakmunkások akinek egyharmada tartozik ebe a kategóriába.

Az, hogy egy fiatal elkezd dohányozni alapvetően kétféle minta miatt lehetséges. Az egyik a negatív családi példa, a másik a kortárs csoport hatása. Az ercsi fiatalok családjának 63 százalékban a szülők között is van rendszeres dohányos. Ennél is rosszabb eredményeket kapunk, ha tovább szélesítjük a közösségi teret. A válaszolók 87 százalékának van a baráti körében olyan, aki dohányzik, s 90 százalékuknak van, vagy volt dohányos osztálytársa. A rendszeresen dohányzó fiatalok szüleinek 79 százaléka, osztálytársainak 90 százaléka, baráti körük 99 százaléka szintén dohányos. Az ellenpóluson a dohányzást nem próbálók barátainak 31 százaléka nem dohányzik. Elenyésző azon tanulók aránya, akik dohányfüst mentes környezetben élnek, s ötven százalék felett van azok aránya, akik életük három meghatározó környezetében (család, baráti kör, osztálytársak) is jeleztek dohányosokat.

Az elmúlt évek ifjúságot érintő problémái között kell említenünk a drogfogyasztás megjelenését és jelentős elterjedését. A rendszeres drogfogyasztók aránya a vizsgált minta alapján 1, az alkalmi fogyasztóké 6 százalék. A megkérdezettek 16 százaléka nyilatkozott

úgy, hogy nem próbálta még, de megfordult a fejében és 77 százalék azok aránya, akik teljesen elzárkóznak a drog fogyasztásának gondolatától is. Jelentős eltérést találunk a nemek között, a fiúk 11 százalék vallotta magát alkalmi fogyasztónak. Természetesen a drogok esetében is megpróbáltuk a fogyasztás környezetét megvizsgálni. Ennek alapján arra a megállapításra jutottunk, hogy a megkérdezettek 22 százalékának baráti körében van drogfogyasztó. A 15-18 évesek körében még rosszabb a helyzet, 38 százalékuknak van olyan barátja aki drogot fogyaszt.

A deviáns magatartásformák összegzéseként érdemes megvizsgálni, hogy az egyes formák hatnak-e egymásra valamilyen módon. A rendszeres dohányosok 15 százaléka alkalmi drogfogyasztó is, 23 százalékuk pedig gondolt már rá hogy kipróbálja. A rendszeres dohányosok 77 százaléka alkalmi sörfogyasztó és 69 százalék tömény szeszesitalt is fogyaszt alkalmilag.

5. SZABADIDŐ

A fiatalok szabadidős tevékenysége éppen úgy a passzív időtöltések felé tolódik el, mint a különböző országos vizsgálatokban megfigyelt felnőttek esetében. Az első három helyen szereplő tevékenység nem okoz meglepetést, a tévé és a videó a legkönnyebben elérhető szabadidős tevékenység. Az olvasás Ercsiben jobban előtérben van, mint más vizsgált településeken. A zenehallgatás már annyira természetes (akár háttérként), hogy nem is feltűnő. A barátokkal való együttlét is mindennapos, és ez összefügghet más tevékenységekkel is, hiszen a szabadidő eltöltésének módja (függetlenül attól, hogy miről van szó) általában a barátokkal együtt történik. A sportolásnak a diákok egyharmada által szabadidős tevékenységként való említése említése árulkodó dolog.

A könyvet sokak szerint felváltó számítógép 11 százalékos említettsége még elmarad az előbbitől, hiszen komoly anyagi vonzattal bíró eszközök szükségesek ehhez, de azért nem tekinthető alacsonynak, és a virtuális valóság előretörése igen gyors, (éppen a hagyományos formák rovására). Örvendetes viszont, hogy csak minden huszadik fiatal unatkozik a szabadidejében.

Az intézmények közül legnagyobb látogatottsága a mozinak van, de még ezt is csak a fiatalok alig egyötöde látogatja rendszeresen. A sportpályák, meccsek 18 százalékos gyakori említési aránya magasnak tekinthető, és újfent alátámasztja azt a korábban már megállapított tény, hogy a sport Ercsiben fajsúlyosabb szabadidő-eltöltési forma, mint más településeken.

A különböző diszkók szintén kedvelt szabadidő-eltöltési helyszínek. A Művelődési Háznál és a település ünnepi rendezvényeinél viszont kiemelkedő az alkalmi említések arányszáma.

Ercsi komoly hátrányban van középfokú oktatási intézmény híján, amely a szabadidő eltöltését is nagymértékben meghatározza. Legalább ennyire súlyos az, hogy a munkalehetőségek sem kielégítőek a településen, a fiatalok kétharmada nem talál itt megfelelő munkát, és még a mellékállás sem köti őket a településhez.

A fiatalok leggyakoribb intézményes információs forrás az Ercsi Híradó, ezt minden második fiatal olvassa. Ennél lényegesebben kevesen használják tájékozódásra az Ercsi Mozaikot, erről a válaszadók harmada nem is hallott.

6. KÖZÉLETI AKTIVITÁS

A fiatalokat egyes helyi politikai ügyekről, szereplők megítéléséről is kérdeztük. Elsőként arról érdeklődtünk mennyire elégedettek azzal, ahogy Ercsiben mennek a dolgok. Az értékelés az elégedettségi határérték alatti eredményt hozott. A 15 évesek, a nyolc általánost végzetek, a tanulók magasabb arányban inkább elégedettek a helyzettel. A 20 évesek, az érettségizettek, a dolgozók inkább elégedetlenek, míg a 24 évesek, a munkanélküliek és a nyolc általánosnál alacsonyabb iskolai végzettségűek nagyon elégedetlenek.

A település vezetői iránti bizalom épp a kedvező megítélés határán van. Az egyes válaszkategóriák megoszlását az ábrán láthatjuk. Ettől jelentős eltérést tapasztaltunk a 24 éveseknél, akiknek közel egynegyede egyáltalán nem bízik a vezetőkben. A település első számú vezetőjét a megkérdezettek 82 százaléka tudta helyesen megnevezni és csak egy százalék volt a téves válaszok aránya.

Az önkormányzat fiatalokhoz való viszonyáról három kérdés alapján is negatív vélemény született. Két kérdésben, az ifjúság problémáinak ismeretében és azok figyelembe vételében azonos mértékben rossz véleménnyel vannak a kérdezettek. Relatív javulást sejtet, hogy ennél valamivel jobbra értékelték azt a törekvést, mellyel az önkormányzat ezen problémák megismerésére törekszik.

Annak érdekében, hogy a számok arcot öltsenek nyitott kérdésekben is tudakoltuk a vizsgálat résztvevőit arról, hogy mit tartanak jónak vagy rossznak az önkormányzat tevékenységében. A pozitívumok között elsősorban a településfejlesztés, -fejlődés látható elemeit említették leggyakrabban, míg a negatívumok között sokkal több alacsony említési

gyakoriságú elem került elő. Ezek között több a „láthatatlan” probléma. A szegénység, a fiatalok helyzete, a testület munkájának hiányosságai.

A fiatalok közéleti szerepvállalását is tanulmányoztuk, arról faggattuk őket, hogy tagjai-e valamilyen civil szervezetnek, egyesületnek, csoportnak. A megkérdezettek csak 9 százaléka tag, ami passzivitást mutat, bár megegyezik az országos arányokkal. Az Ercsiben működő civil szervezetek megnevezésére a megkérdezettek 62 százaléka adott értékelhető választ. A jövőt illetően a társadalmi szervezetek munkájában való részvételi hajlandósága valamivel kedvezőbb képet mutat. A legkevésbé a pártpolitizálás vonzza a fiatalokat, a szakszervezetek, érdekképviselők munkájába való bekapcsolódás hajlandósága már egynegyedük számára képzelhető el, míg az egyesületi, szövetségi tagság már csaknem minden második megkérdezett számára elképzelhető.

7. A FIATALOK ERCSIHEZ VALÓ VISZONYA

A kérdezett fiatalok véleménye szerint az ercsi polgárok szeretnek a településen lakni. Az általuk adott értékelés százfokú skálán mérve 61 pont, ami a közepesnél kicsivel gyengébb elégedettséget jelez. Jobban szeretnek fiatalok az országnak ezen a részén lakni (72 pont). Közepes erősségű korreláció található a település szeretete és a fejlődés megítélése között. Erős a kapcsolat a lakóhely szeretete és az ott élés hajlandósága között.

A fiatalok több mint háromnegyede (78 százalék) fejlődőnek látja a települést, 16 százalék stagnálást tapasztal és csupán 6 százalék érzel hanyatlást. A stagnálást érzők 28 százaléka elköltözési szándékát is jelezte, bár konkrét cél nélkül. A vizsgált fiatalok közel fele (48 százalék) ha tehetné elköltözne Ercsiből. A lehetséges céltelepüléseket a legtöbben Budapestet jelölték meg, de számottevő említést kapott Százhalombatta, Székesfehérvár, Érd és Pécs is. Az elköltözés konkrét szándéka átlagon felüli mértékben van meg a 19 évesekben (40 százalék). A településen maradni akarók leginkább a 20 évesek és az alacsony jövedelműek.

8. EGZISZTENCIA, CSALÁD

A munkanélküliség Ercsiben is a megoldandó problémák közé tartozik. A munkaképes korosztály 1998 januárjában közel ötezer fő volt, ebből 445 regisztrált munkanélkülit tartottak számon. Az arányok (az összes munkanélkülihez mérten) 1997-hez képest a 25 év alatti korosztályoknál csökkentek, míg 26 év felett nőttek (igaz itt is csak arányaiban, mert abszolút értéken mérve csökkentek). Az 1998-as adat szerint 30 éves kor alatt 108 regisztrált munkanélkülit tartottak nyilván az ercsi Munkaügyi Kirendeltségen. A 108 fiatal munkanélküli végzettség szerinti összetétele is elgondolkodtató. Közel a felük (48 fő) pusztán nyolc osztályt vagy még ennyit sem végzett, 35-en szakmunkásképzőt, húszan pedig szakiskolát, szakközépiskolát vagy technikumot. A gimnazisták közül csak négyen kerületek kirendeltség látókörébe, míg felsőfokú végzettségű fiatal munkanélküli nem volt Ercsiben.

A kérdőíves adatfelvételben megkérdezett fiatalok kétharmadának nincs a családjában munkanélküli, 26 (!) százaléknak egy fő, 7 százaléknak kettő vagy több munkanélküli van a közvetlen családjában (akikkel együtt lakik).

Az utóbbi egy évben a fiatalok hét százaléka részesült valamilyen segélyben gyakran, és 16 százalék egy-két alkalommal. A segélyben részesülők 93 százaléka megnevezte, hogy milyen támogatásban részesült. A leggyakrabban előforduló segély ok gyermekekkel kapcsolatos (beiskolázási segély, a tankönyvsegély egyszeri, a gyermeknevelési támogatás rendszeres juttatás). A gyakran említett segélyek közé tartozik a munkanélküli segély is, ami a településen a fiatalok körében mért munkanélküli arányhoz képest alacsony említés.

A családok gazdasági helyzetének jellemzője a háztartás felszereltsége is. A felsorolt eszközök közül hat olyan volt, amely a legtöbb háztartásban már megtalálható (telefon, színes tévé, audio-lejátszó, automata mosógép, videomagnó, mélyhűtőláda), és négy olyan, amelyik (bár egyre kevésbé) még valamennyire luxuscikknek számít (mikrohullámú sütő, mobiltelefon, személygépkocsi, számítógép). A mobiltelefonok már csaknem minden harmadik háztartásban megtalálhatóak, míg személyi számítógéppel is rendelkezik minden negyedik háztartás.

Az egzisztenciával, a családdal kapcsolatos elképzelések fontos mércéje az, hogy a fiatalok mikor akarnak megházasodni és gyermeket vállalni. Arra kértük őket, hogy mondják meg azokat az életkorokat, amikor ezeket a saját szemszögükből a legjobbnak tartanák. A kérdezettek között nem volt olyan, aki azt mondta, hogy nem akar gyermeket vagy nem szándékozik megházasodni, bár a fiatalok egynegyede nem tudott időpontot mondani. A

időgörbe közül kétségkívül a házasság a könnyebben magyarázható. A legtöbben 25 éves korban, vagy akörül kívánnak megházasodni, ez alátámasztja azt a korábbi években megfigyelt országos tendenciát, mely szerint a házasság időpontja egyre későbbre tolódik, alapvetően két okból: a felsőoktatásban történő egyre nagyobb arányú részvétel és az életkezdés nehézségei miatt. A gyermekvállalás ennél bonyolultabb ügy. 25 éves kor felett már csak kevesen szeretnék az első gyermeküket, és szerencsére 20 éves kor alatt is kevesen vannak. 24 év az a kor, ahol a házasság és a gyermekvállalás gyakorisági görbéje átfordul. Ez azt is mutatja, hogy a kettő nem feltétlenül esik egybe, a gyermekvállalásnál nagyobb a "biológiai kényszer", bár egyenletesebben oszlik szét, mint a házasság, amely 23-25 évnél összpontosul.

A munkakezdésnél a fiatalok realitásérzékét bizonyítja az is, hogy 25 éves kor után már lényegében mindenki dolgozni szeretne. A görbének van egy lokális csúcsa 18 évnél, a középiskola után, de a többség 20 évet mondott, ami részben a kerek számokhoz való vonzódás lehet, részben pedig az, hogy a középiskola után sokan egy-két évig még inkább "élni" szeretnének.

9. A FIATALOK ÉRTÉKRENDJE

Az emberi viselkedés egyik legfontosabb mozgatórugója az egyén értékrendje, mely egyúttal abban is segít, hogy szemléletünk, világképünk koherens egészet alkosson, rendszerré szerveződjön. Ahhoz, hogy a fiatalok cselekedeteit megértsük, esetleges jövőbeni reakciójukat prognosztizálhassuk szükséges, hogy képet kapjunk értékrendjükéről. Arra kértük a tanulókat, hogy értékeljenek különböző kijelentéseket aszerint, hogy melyikkel milyen mértékben értenek egyet. Az értékrenddel kapcsolatos kijelentéseket három csoportba rendeztük: karrier, hit, liberalizmus.

A karrierre vonatkozó itemek megítéléséből kiolvasható, hogy az önmegvalósítást alapvető vezérelvként fogadják el, vallják, hogy saját sorsunk alakulásáért önmagunk vagyunk felelősek. Elfogadják az intézményes célokat és a célok eléréséhez rendelt - olykor kíméletlen - eszközöket egyaránt. A karrier és a boldogulás érdekében nem lehetünk válogatósak, minden lehetőséget meg kell ragadni. Az ercsi fiatalok realisták, elvetik azt az állítást, hogy az álmok tartják fenn a világot. Az álmodozók aránya valamivel magasabb a képzettebb szülők gyermekei és munkanélküli fiatalok körében.

A karrier-orientált vélemények ellenére a fiatalok fele (55 százalék) úgy véli, hogy az embereknek meg kell tanulniuk, hogy azzal ériék be ami van. Ez azt jelenti, hogy a karrier számukra addig érdekes, amíg nincs meg a biztos egzisztencia. A fiatalok küzdési vágya, harciassága az életkor emelkedésével folyamatosan nő.

Az emberek jelentős része a lelki nyugalmat a vallásban találja meg. Ez nem jellemző az ercsi fiatalok többségére, csak 28 százalékuk nyilatkozott úgy, hogy a vallás inkább fontos, vagy nagyon fontos szerepet tölt be az életében. Az egyetértés mértéke százfokú skálán számolva 31 pont ami inkább elutasítást jelent. A vallásos diákok az átlagnál többen vannak a lányok, a munkanélküli fiatalok és a csak nyolc osztályt végzett szülők gyermekei között.

A fiatalok Ercsiben megosztottak az egyre liberalizálódóbb szexuális szokások elfogadásának kérdésében. A válaszadó fele (46 százaléka) erkölcstelennek tartja az azonos nemű párkapcsolatot, s 45 százalékuk a szexuális kapcsolatot is csak a házassági köteléken belül tartja helyesnek. A szexuális szokások liberális felfogása népszerűbb a képzetesebb családi háttérrel rendelkező fiatalok között. Érdekes a nem hatása is. A fiúk toleránsabbak a házasságon kívüli szexuális kapcsolattal szemben (63 százalékuk elfogadja), míg a lányok inkább a homoszexuális kapcsolattal szemben elnézőbbek.

A kérdőívben a fiatalok 20 különböző intézményhez való viszonyát is mértük. A leginkább támogatott intézmények az életvitel minőségét segítő, többségében az egész lakosság számára szolgáltatást nyújtó konstrukciók. Ilyenek a különböző vásárlási, szórakozási lehetőséget biztosító létesítmények, humánszolgáltató intézmények, a közlekedést segítő buszpályaudvar. Közömbös a többség számára a benzinkút, a drogambulancia és a szellemi fogyatékosok iskolájának és egy hajléktalan szállónak a képzeletbeli terve. Az ercsi fiatalok tiltakoznának az elmeegógyintézet, a romaklub, a menekülttábor és a börtön ellen. Az elutasított intézmények közül csak a romaklub az, amelyik elutasítása előítéletből fakad, a többi ellen vélhetőleg azért tiltakoznának, mert veszélyeztetnék a társadalmi békét.

A kérdőívben megkértük a fiatalokat, hogy rangsoroljanak különböző érdekszerkezet mentén szerveződő itemeket fontosság szerint egy és hét között. Az átlagpontokból kiderül, hogy a legfontosabb érdek a család, a biztos állás és az egészség. Ezeknél a szórásérték is alacsony volt, ami azt jelenti, hogy nagyobb az egyetértés a fiatalok között ezekben a kérdésekben. A sor végén a politikai álláspont kifejezésre juttatása szerepel, s ez intő jel a közéleti passzivitásba húzódó fiatalokról.

Az értékrend kérdésköréhez érdekes adalékkal szolgál, hogy a megkérdezett tanulók túlnyomó többségének (74 százalék) nincs példaképe, akinek van, azok legnagyobb arányban valamelyik családtagjukat nevezték meg, ezen belül is a legtöbb említést a szülők kapták.

10. AZ IFJÚSÁGI PROBLÉMÁK RANGSORA

A kutatás szempontjából fontos tudnunk azt, hogy a fókuszcsoporthoz tartozó résztvevői által felvetett ifjúsági problémák közül melyeket érzik legfontosabbnak a fiatalokkal foglalkozó szakértők. A fiatalok szempontjából a legfontosabbnak minősített probléma az értékrendi változások sajátosságai. Második helyre a családi háttér problémáit sorolták. A fiatalok szempontjából az egzisztenciális kérdések, a szakma problémái és attitűd közepesen fontosak, s a szabadidő és a deviancia a legkevésbé problémás terület a szakértők szerint.

Az önkormányzat szempontjából ezzel szemben a legfontosabb probléma a deviancia. Ennek egyértelmű magyarázata, hogy az ifjúsági problémák a legtöbb esetben mint deviáns magatartási jegyek jutnak el az önkormányzathoz (dohányzás, kábítószer-fogyasztás, rendbontás stb.). A családi problémák után az egzisztenciális kérdések és a szakma problémái következnek. Az értékrendi és attitűdbeli kérdésekkel az önkormányzat nemigen tud mit kezdeni, ennek megfelelően ezek a problémakategóriák ebben a dimenzióban hátrébb szerepelnek.

Az ifjúságsegítő szakma szempontjából szintén a deviancia és a családi problémák a legfontosabbnak. Az egyik legszélsőségesebben mozgó problémakategória az értékrend kérdése. Míg a fiatalok szempontjából a legfontosabb, s az önkormányzat szemszögéből gyakorlatilag irreleváns, addig a szakma harmadik helyre sorolta. Ezzel szemben e dimenzióban a fiatalok egzisztenciális problémái és a szabadidő eltöltés kerültek leghátrébb.

6. AZ IFJÚSÁGGAL FOGLALKOZÓ INTÉZMÉNYEK

Az ifjúságkutatásban hét – az ifjúsággal különböző szinten foglalkozó - intézményből kaptunk válaszokat intézményi kérdőívünkre. Az intézmények közül ötöt a helyi önkormányzat tart fenn (Eötvös József Művelődési Ház, Eötvös József Általános Iskola /diákönkormányzat/, Ercsi Kinizsi SE, Szociális Szolgálat és a Sportcsarnok), egyet a központi költségvetés (Fejér Megyei Munkaügyi Központ Ercsi Kirendeltsége) és egyet a honvédség (MH Helyőrségi Klub).

A vizsgált szervezetek, intézmények összesen közel hatvanöt millió forinttal gazdálkodnak éves szinten. Ami pedig a bevételek és kiadások arányát illeti, mind a négy

intézmény arról számolt be, hogy az éves bevételeik pontosan megegyeznek az éves kiadásokkal. A kutatásból kiderült, hogy az intézmények közül három nem csak a fenntartójuktól jut anyagi forráshoz, hanem saját forrást is termel.

Nagyon fontos kérdés annak vizsgálata, hogy a meglévő intézményrendszer mikor áll a fiatalok rendelkezésére, mikor vehetők igénybe az egyes szolgáltatások. E kérdésben azt a megállapítást tehetjük, hogy a nekik kínált, vagy a számukra is hozzáférhető szolgáltatások többsége nem mindig igazodik a fiatalok időbeosztásához.

A rugalmasság természetesen pozitív dolog, a nyitvatartás a sportlétesítményeknél és a szórakozóhelyeken alkalmazkodik a rendezvényekhez, végső soron a település lakóihoz. A kötöttebb rendben nyitva lévő intézmények is viszonylag tág intervallumban állnak a fiatalok rendelkezésére, a Művelődési Ház reggel nyolctól este nyolcig, a sportcsarnok fél héttől este tízig, a Helyőrségi Klub presszója délután kettőtől este kilencig. A Családsegítő Szolgálat már nem ennyire jól alkalmazkodott a munkaidős kötöttségekhez, itt reggel fél nyolctól van ügyfélfogadás délután négyig. Ugyanez a rendszer a Munkaügyi Kirendeltségnél kevésbé feltűnő, hiszen itt azt várhatjuk, hogy munkával nem rendelkező, tehát nem kötött idejű kliensek jelentkeznek, itt azonban csak délután kettőig tart az ügyfélfogadás.

Arra a kérdésre, hogy a szolgáltatásokat igénybevevők körében mekkora a fiatalok aránya igen hiányos válaszokat kaptunk. A Munkaügyi Kirendeltség által szolgáltatott adatok szerint Ercsiben 108 regisztrált, 30 év alatti munkanélküli van. A Családsegítő Szolgálat adatai szerint a mintegy 2000 ügyben 290 esetben volt érintve fiatal- illetve gyermekkorú. A Helyőrségi Klub rendezvényein változó a fiatalok aránya, a bálokon résztvevők között 40 százalék, a kirándulásoknál 10 százalék, míg a tanfolyamok esetén 70 százalék. A Kinizsi SE-ben 60 30 évnél fiatalabb sportoló van. A sportcsarnok tájékoztatása szerint Ercsiben kb. 200 14-24 év közötti fiatal sportol rendszeresen (kb. 10 százalék), a 14 évesnél fiatalabbak körében kb. 300 (kb. 30 százalék). Ezek az arányszámok önmagukért beszélnek.

Önbevallásuk alapján egy intézmény általában nem csak egy problématerületre fókuszál, fő feladataik alapján többféle területhez kapcsolódnak. A legtöbb intézmény a sport és a szabadidős szolgáltatások terén kapcsolódik a fiatalokhoz. Ezt követik a kultúrával, közművelődéssel és az információkkal kapcsolatos szolgáltatások. Ebből következik, hogy a legnagyobb esély ezeken a területeken jelentkező problémák, igények megoldására van. Sajnos az intézmények közül csak kevesen foglalkoznak egészségügyi, mentálhigiénés problémákkal,

tanácsadással. Talán ennél is súlyosabb, hogy az érdekvédelmet egy szervezet sem említette a fő tevékenységi körben.

Az intézményekben általában nincsen olyan személy, akinek elkülönítetten feladata lenne a fiatalokkal való foglalkozás, ilyet csak a Művelődési Központban találtunk. A Családsegítő Szolgálatnál ezt a munkát a Gyermekjóléti Szolgálat három munkatársa végzi, a Kinizsi SE-nél és a sportcsarnoknál ez az intézményvezető feladata, a diákönkormányzatnál a jellegből fakadóan mindenkié, míg a Helyőrségi Klubban erre nincs külön személy.

Több intézményben kudarcélmény éri a segítségért forduló diákokat, fiatalokat, olyasmiben igénylik a segítséget amiben nem tudnak segíteni. Anyagi és szocializációs problémákkal hiába keresik a diákönkormányzatot, családterápia és jogi tanácsadás nem működik a Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálatnál, zsúfoltság miatt nem mindig lehet időpontot egyeztetni a sportcsarnokbeli rendezvényekre. A Munkaügyi Kirendeltségnél pedig jogszabályi lehetőségek hiányában az általános iskolát befejezett, de még tanköteles korú fiatalok részére nem tudnak semmilyen támogatást nyújtani.

Ha az adott intézmény nem tud segíteni a fiatalnak elvárható, hogy legalább közvetítsék problémáját, igényét más szervezetekhez, intézményekhez. Négy válaszadó nyilatkozott úgy, hogy vállalják a közvetítést. A négyből három említette az önkormányzatot, mint olyan szervezetet ahova "továbbutalják" a problémát. A sportcsarnok Százhalombattát, Dunaújvárost vagy a fővárosi egyesületeket szokta ajánlani, a Családsegítő Szolgálat jogi kérdésekben a Polgármesteri Hivatalhoz, pszichológiai kérdésekben pedig Dunaújvárosra vagy a fővárosba közvetítik a fiatalot.

A rendszerben történő mozgás a másik irányba sem tökéletes. Mindössze két (!) intézmény nyilatkozott úgy, hogy közvetítenek feléjük fiatalot, a Családsegítői Szolgálathoz az iskolákból, illetve a Munkaügyi Kirendeltséghez a református egyház ráckeresztúri missziójából vagy az ottani Gyermekjóléti Szolgálattól.

Az információszolgáltatás visszacsatolásaként megkérdeztük azt is, hogy hogyan jutnak el a fiatalok az intézményhez. Három intézmény is említette, hogy az iskolán keresztül megy a kapcsolattartás, a Kinizsi SE esetében ez kétirányú, a vezetők és edzők is keresik a fiatalokat. Az iskola fontosságát ismerve nehezen érthető, hogy a Munkaügyi Kirendeltség által kezdeményezett bemutatkozó fórum miért maradt el éppen az iskolai vezetők közömbössége miatt.

Feltételezhető, hogy jól felfogott érdekből, szakmai megfontolásból, szükségszerű követelményként a fiatalokkal (is) foglalkozó intézmények, szervezetek együttműködnek egymással, munkakapcsolatot létesítenek. Az intézmények közötti kapcsolati háló ennek ellenére igencsak lyukas, és sok esetben egyirányú.

Megkérdeztük a szervezeteket arról, hogy érzésük, véleményük szerint - megfelelő anyagi stb. feltételek esetén - milyen feladatokkal lenne szükséges bővíteni a fiataloknak nyújtott szolgáltatások körét a városban és a saját intézményükben. A saját intézményükre a legtöbb válasz a humán erőforrások vonatkozásában érkezett. Többen jelezték, hogy szükség lenne pszichológusra, aki családterápiás módszereket tud alkalmazni, szűrővizsgálatokkal korán kiszűrni a speciális oktatásra, gondozásra szoruló gyerekeket, és akár szupervíziót és tud végezni (ez utóbbit a Családsegítő Szolgálatnál). A pszichológus mellett elsősorban sportszakemberre, testnevelőkre van szükség, illetve a jogász végzettség került megemlítésre. A humán erőforrások mellett említették az intézmény fizikai bővítését, felújítását, ezek azonban anyagi körülmények miatt feltehetően váratnak magukra.

Végül megemlítették a szabadidős programok jobban testesztetését is, új tanfolyamok, foglalkozások, előadások szervezését, amelyek jobban a fiatalok igényeihez igazodnak. Ezzel kapcsolatban hangzott el a tájékoztatás fontossága, a fiatalokkal való kapcsolattartás erősítése. Ami a településen belüli feladatbővítést illeti, a válaszok két nagy csoportba szerveződtek. Az elsőben újra előkerültek a humán erőforrás és szervezés problémái. Itt kifejezetten igényelték a fiatalok intenzívebb bevonását (bár többen megjegyezték, hogy ehhez fogadókésebb ifjúsági réteg is kellene), felkészültebb szakembereket (és persze többet is, mint most rendelkezésre áll), illetve olyan személyiségfejlesztő technikákat, amely ezt a bonyolult viszonyrendszert legalábbis fejleszteni tudja.

A második nagy csoport a programok mennyisége és minősége köré szerveződött. Csaknem egyenlő arányban került említésre a kultúraltabb szórakozóhelyek iránti igény, illetve a szabadidős programok mennyiségi bővítése. Volt olyan intézmény, ahol előkerült a programokkal kapcsolatos informálódás fontossága is.

Az intézményi vizsgálat és a fókuszcsoporthozos problémafeltárás tapasztalata, hogy az ifjúsági problémák megoldására helyi szinten mozgósítható erőforrások számbavételénél az intézményes segítői támogatói környezettel (Művelődési Ház, iskolák, Szociális Szolgálat, rendőrség, önkormányzat), a civil társadalommal (önszerveződő csoportok, alapítványok, sportegyesületek, klubok), a helyi szakemberekkel (pedagógusok, családsegítők,

önkormányzati szakemberek, orvos, védőnő), valamint az érintettekkel (fiatalok maguk, gyerekek, család, szülők) egyaránt számolni kell.

*AZ ÖSSZEFOGLALÓ ALAPJÁUL SZOLGÁLÓ KUTATÁSI BESZÁMOLÓ I-II. RÉSZÉ
ELÉRHETŐ A POLGÁRMESTERI HIVATALBAN VAGY KUTATÁST JEGYZŐ SZERVEZETEKNEÉL*